Raluca Brăescu

MODALITĂȚI DE EXPRIMARE A INTENSITĂȚII ÎN LIMBA ROMÂNĂ NONSTANDARD

1. PRELIMINARII

Modalitățile prin care se exprimă opozițiile de gradare, preferințele pentru o structură sau alta, schimbările de statut gramatical ale unor unități (petrecute în diacronie sau chiar în sincronie) sunt câteva dintre multiplele direcții care s-au bucurat de atenția cercetătorilor. Studii recente au propus circumscrierea unei categorii a intensității, chiar dacă este evident că ea acoperă fenomene variate care angrenează diferite niveluri ale limbii (Anscombre, Tamba 2013, Kleiber 2013). Mecanismele care validează această categorie privesc nivelul lexical (prefixe sau sufixe intensive), semantic (structuri comparative stereotipe, tropi), morfosintactic (operatori din clasa adverbului, construcții exclamative, asocieri de unități din diferite clase lexico-gramaticale, cu topică relevantă), pragmatic (fenomene de reduplicare cu efecte de focus sau de proeminență). Lăsând deoparte mărcile intonaționale sau extralingvistice (proprii dimensiunii orale), rămân cuprinse într-o singură categorie lingvistică fenomene foarte eterogene legate de intensitate.

Mecanismele schimbărilor (semantice) din cadrul paradigmei de intensitate sunt productive şi în permanentă evoluție. În studiile diacronice asupra fenomenului, se constată că există unități care se delexicalizează, se gramaticalizează sau intră în procese de reanaliză pentru a deveni mijloace (prototipice sau emfatice) de expresie a intensității forte (Frâncu 2009, Stan 2013, Brăescu 2016).

În acest articol ne propunem să discutăm mai multe tipuri de marcatori de intensitate din domeniul adjectival în limba română nonstandard. Ne interesează în ce măsură construcțiile înregistrate în textele vechi (din secolul al XVI-lea şi al XVII-lea) sau particularitățile lor se conservă în varietățile dialectale sau în textele populare. Am avut în vedere numai câteva texte dialectale (din Muntenia, Maramureş, Moldova) şi materiale de folclor, consultate selectiv, fapt ce lasă loc unei cercetări ulterioare mult mai ample.

2. INTENSIFICATORII

Intensificatorii (engl. *intensifiers*), în accepția propusă de Bolinger (1972), reprezintă o clasă deschisă şi extrem de eterogenă de unități delimitate în mai multe

LR, LXV, nr. 4, p. 445–513, Bucureşti, 2016

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

subcategorii (Quirk *et al*. 1972: 439): operatori de emfază (engl. *emphasizers*), care au un efect general de intensificare ridicată (*absolut, cu adevărat* etc.); amplificatori (engl. *amplifiers, boosters*), care evaluează o calitate la un grad superior unei norme implicite (*complet, deplin* etc.); atenuatori (engl. *downtoners, compromizers*), care au un efect de intensificare slabă prin raport cu aceeaşi normă implicită de evaluare *(destul de, mai degrabă* etc.). Aceste delimitări s-au formulat, de altfel, şi în studiile româneşti, mai vechi sau mai noi. „Categoria intensității (...) se exprimă prin grade de intensitate: a) minimă, b) scăzută sau insuficientă, c) suficientă, d) mobilă (actualizată progresiv sau regresiv), e) maximă şi f) depăşită sau excesivă; aici figurează tot ceea ce gramatica tradițională consideră a fi procedee lexicale, sintactice sau stilistice de exprimare a aprecierilor cantitative asupra unei însuşiri" (Iordan, Robu 1978: 403).

În limba română veche, intensitatea forte se exprima prin mijloace lexicale, negramaticalizate sau parțial gramaticalizate (Stoica 2015, Brăescu 2015b). Stadiul incomplet de gramaticalizare poate fi pus în evidență, în primul rând, prin faptul că operatorii utilizați în epocă pentru marcarea superlativului unor adverbe sau adjective funcționează paralel ca adverbe autonome sintactic (adjuncți în grupul verbal). Unele dintre mijloacele folosite în epocă au dispărut sau au cunoscut rafinări în secolele următoare (vezi Mîrzea Vasile 2012: 89–104, pentru analiza asupra textelor din secolul al XIX-lea; Nicula 2012: 461–465, pentru analiza textelor din secolul al XX-lea). Vom urmări, în continuare, mijloacele de exprimare a intensității în limba română nonstandard. Demersul este unul descriptiv, o analiză de corpus care are la bază cercetări anterioare asupra textelor vechi.

2.1. Operatori de grad din clasa adverbelor

2.1.1. Operatorul *mult* este interpretat (Frâncu 2009, Stan 2013) ca fiind specific superlativului la adjective în limba veche (1a). Spre deosebire de alte forme utilizate cu aceeaşi funcție, *mult* se dovedeşte a fi cel mai specializat (nu şi gramaticalizat) marcator de intensitate, în sensul că se caracterizează prin topica relativ fixată (poziție preadjectivală). Cu aceeaşi constrângere, operatorul *mult* apare şi în textele dialectale (1b-g):

(1) a. eu, nevrednicul şi **mult păcătosul** robul tău (AD.1722–5: 21)
b. **Mult drag** frățioare (Tocilescu, Țapu, *Materialuri*, 90)
c. el o fost **mult pribag** (Papahagi, *Maramureş*, 236)
d. Gurița ta **mult** mni-i **dragă** (Papahagi, *Maramureş*, 106)
e. Moş Barbu **mult** era **chiznovat** (*Graiul I*, Brăila, 231)
f. Şi s-o pus la masî cu lacrini pi obraz, **mult supărat** (*Graiul I*, Iaşi, 515)
g. Ş'o vinit unu răpsigos şî **mult urât** (*Graiul I*, Iaşi, 516)

În afară de această utilizare însă, *mult* funcționează ca adjectiv (2a), respectiv adverb (2b), unități autonome (morfo)sintactic:

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

(2) a. **pea mult rău** mni s-o dat mnie (Papahagi, *Maramureş*, 132)
b. am plăti **mai mult** ca arindaşii (*Graiul I*, Dolj, 49)

Latinescul MULTUM cunoaşte evoluții diferite în limbile romanice: it. *molto*, prov., cat. *molt,* sp. *mucho/muy,* port. *muito/muy*, în care se păstrează ambele valori de origine, aceea de marcator al intensității şi aceea de cuantificator. În franceza veche, se consemnează o formă (*moult*) care se va pierde complet (Marchello-Nizia 2000), în favoarea altor unități: *très* (ca intensificator) şi *beaucoup (de)* (pentru cuantificare). Adverbul *multu* se foloseşte gramaticalizat pentru marcarea intensității forte în dialectul aromân (3a) şi în cel meglenoromân (3b), nu şi în istroromână, unde se folosesc mai degrabă adverbe împrumutate din croată (3c) (Ionescu Ruxăndoiu 1976). De asemenea, operatorul *mult* este înregistrat în graiurile dacoromâne din nordul Bulgariei (Neagoe, Mărgărit 2006: XCIII):

(3) a. mult mušat (‘foarte frumos’)
b. mult bun (‘foarte bun’)
c. ćåro bur (‘foarte bun’); cruto råțe (‘foarte rece’)

Frâncu (2009: 277) observă că superlativul cu *mult* (care era răspândit în textele vechi şi avea corespondențe în italiană, spaniolă, portugheză sau franceza veche) nu este menționat în lucrările vechi de gramatică: „Nimica nu este mai uşor în limba daco-română decât formarea comparativelor şi superlativelor de la gradul pozitiv. Căci comparativul se formează prin a-i pune înainte pe *mai* „magis”: de ex. *bun* „bonus” – *mai bun* „melior” etc. şi superlativul prin a pune înainte pe *prea* sau *foarte* „valde”: *prea bun* sau *foarte bun* „optimus” etc.” (Micu, Şincai 1780: 36).

Treptat, româna standard va pierde valoarea neutră de amplificator a lui *mult,* păstrând-o cu precădere pe aceea de cuantificator. În textele din secolul al XIX-lea exprimarea intensității cu ajutorul lui *mult* era interpretată deja ca un mecanism arhaic, rar, prezent în formule fixe (mai ales în scrisori (4a)). În limba actuală standard au rămas frecvente combinațiile amplificatorului *mult* cu adjective participiale (4b):

(4) a. O! tu, hârtie **mult** răbdătoare (Budai-Deleanu, *apud* Mîrzea Vasile 2012)
b. o mamă **mult** iubită (limba actuală standard)

2.1.2. *Foarte*, marcatorul specializat pentru superlativul absolut din limba actuală, a cunoscut, încă din textele vechi, un traseu complex, o evoluție lentă de la un item lexical la o unitate funcțională, evoluție plasată în contextul general al cercetărilor asupra mecanismelor de gramaticalizare (Hopper, Traugott 2003, Marchello-Nizia 2006). În textele dialectale analizate (5a-g), operatorul de intensitate *foarte* a fost identificat în contexte adjectivale cu aceeaşi variație de topică pe care o prezintă şi în textele de limbă veche. O construcție specială este reprezentată de contextul (5h), în care se asociază două unități, ambele cu posibilități duale de interpretare (marcă de intensitate sau adjunct adverbial):

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

(5) a. În codru **pustâi foarte** (Papahagi, *Maramureş*, 137)
b. Ni-i ierta păcatele că le-o făcut **grele foarte** (Papahagi, *Maramureş*, 137)
c. Dacă calul că-mi venea / **Foarte slab tare** era (Tocilescu, Ţapu, *Materialuri*, 90)
d. ie **fuarte liniştit** ursu (TDM II, 75)
e. iera **fuarte bune** doniţili (TDM II, 78)
f. mor **foarte mulţ** voinici (Papahagi, *Maramureş,* 137)
g. da şî eu îs **tristă foarte** (Papahagi, *Maramureş*, 135)
h. Departe vere, **departe,** dar **nu prea foarte** (Tocilescu, Ţapu, *Materialuri*, 194)

Într-un studiu anterior (Brăescu 2015a), am atras atenţia asupra structurilor cu verbe însoţite de adverbul *foarte* în limba actuală, pe care am interpretat-o ca o schimbare particulară a unei forme care se recategorializează (de la operator de intensitate forte, înapoi la statutul iniţial de adverb modal). Procesul de gramaticalizare poate diagnostica această schimbare, numai în măsura în care acceptăm direcţia conform căreia evoluţia formei respective nu este (în mod ireversibil) unidirecţională (Norde 2010). Prezenţa în textele dialectale a tiparului acestuia (6a,b) demonstrează o dată în plus faptul că un context precum (6c), reperabil în româna standard, nu este un accident:

(6) a. La masă că-mi şedea, / Ei **foarte să sfătuia**. (Tocilescu, Ţapu, *Materialuri*, 91)
b. **Foarte**-m plânge inima (Papahagi, *Maramureş*, 137)
c. Îţi **foarte** mulţumesc! (limba actuală standard)

Trecerea unităţii *foarte* prin toate aceste stadii diferite corespunde analizei schimbărilor interconectate (McMahon 1994), pentru că sunt afectate două direcţii ale fenomenului. Cea dintâi este decategorializarea (prin pierderea trăsăturilor morfosintactice proprii clasei sursă (a adverbului iniţial)) şi desemantizarea / abstractizarea (încărcarea cu un sens procedural), în cadrul gramaticalizării formei ca marcă de intensitate. Cea de-a doua corespunde recategorializării (redobândirea unui comportament propriu aceleiaşi clase sursă (a adverbului)) şi implică un mecanism de resemantizare. Totuşi, frecvenţa mică a contextelor de tipul celor din (6) (în textele actuale) face dificilă plasarea tiparului sub semnul degramaticalizării.

2.1.3. *Tare* se înregistrează mult mai frecvent ca marcator de grad pe lângă adjective, mai ales în graiul din Maramureş (7a-g)). De altfel, în prezentarea graiului din prefaţa volumului citat (vezi *Corpus*) apare menţionat: „Superlativul cu *foarte* e necunoscut; în locul lui se întrebuinţează *tare*" (Papahagi, *Maramureş*, LXVI). Tiparul este semnalat şi la românii din Ungaria (Marin, Mărgărit 2013: 302). Exemplul (7g) arată că tiparul nu este fixat ca topică şi că admite dislocări, aspect relevat de numeroase contexte din limba textelor vechi, din secolul al XVI-lea:

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

(7) a. Că acum eşti **tare trudită** (Papahagi, *Maramureş*, 186)
b. Eu ți-aş da dar **cât de mare** / Da n'am că sunt **sărac tare** (Papahagi, *Maramureş*, 266)
c. Strâcată-i inima me / Strâcată-i, **strâcată-i tare** (Papahagi, *Maramureş*, 87)
d. Nici ea nu-i **străină tare** (Papahagi, *Maramureş*, 122)
e. Drăguța mni-i **tare mnică** (Papahagi, *Maramureş*, 130)
f. Că harnic o fost omu acela şi **tare blăstămat** (Papahagi, *Maramureş*, 237)
g. Ceea **tare** o sâmțâsc **acră** (Papahagi, *Maramure*ş, 248)

De asemenea, se pot identifica numeroase ocurențe ale lui *tare* autonom, adverbial (8a) sau adjectival (8b). Acest aspect corespunde, în mare măsură, comportamentului celorlalți intensificatori negramaticalizați analizați, care au, de asemenea, o variantă (omonimă) autonomă, cu sens lexical:

(8) a. Ea tăt arde şî **mai tare** (Papahagi, *Maramureş*, 22)
b. Şî-i dă zin de **cel mai tare** / Doară li-i putea îmbăta-re (Papahagi, *Maramureş*, 107)

Marcarea intensității forte cu ajutorul adverbului *tare* este un procedeu încă productiv şi în limba actuală standard. Față de contextele din limba veche, s-a adăugat o (oarecare) specializare, în sensul că tiparul de marcare a intensității cu operatorul *tare* este înregistrat mai degrabă în registrul colocvial.

2.1.4. În textele analizate am identificat şi unitățile omonime *prea* adverbial (9a) şi *prea* marcă de intensitate forte (9b-f); aspectul acesta de dualitate redă cel mai bine conceptul de polimorfism de care vorbea Stoica 2015 (în analiza sistemului gradării pentru perioada protoromânei):

(9) a. Că **prea**-şi seamănă cu el (Tocilescu, Țapu, *Materialuri*, 127)
b. Văd, Marie **prea iubită** (Papahagi, *Maramureş*, 137)
c. Oh, Iosife **prea iubit** (Papahagi, *Maramureş,* 263)
d. Judecătorul **prea bunul** Mântuitorul (Papahagi, *Maramure*ş, 263)
e. Vezi că domnul e **prea bun** (Papahagi, *Maramureş*, 199)
f. doi ostaşi **prea iscusiți** (Papahagi, *Maramureş*, 197)

2.2. Expresii intensificatoare

2.2.1. În afară de unitățile înregistrate, apar şi alte mecanisme de marcare a intensității forte, construcții în care intensificarea se realizează cu ajutorul unui adjectiv nemarcat inerent ca amplificator. Este vorba despre construcția din (10a), identificată în textele vechi, în care adjectivul *grei* (desemantizat) se asociază direct cu adjectivul intensificat. Un tipar similar poate fi identificat în textele nonstandard prin utilizarea adjectivului *mare* cu rol intensiv pe lângă un alt adjectiv, *puternic* (10b) sau *bătrân* (10c). Structurile în discuție nu mai apar în limba actuală nonstandard.

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

(10) a. Fii omenreşti, pănră cându **grei** mânioşi seți? (PH.1500–10: 2^{v})
b. Eşti **puternic mare** (Tocilescu, Țapu, *Materialur*i, 51)
c. ş-a foz **mare bătrân** față ă mine (TDM III, 255)

2.2.2. Alte expresii pentru marcarea intensității unei proprietăți sunt construcțiile prepoziționale care includ adverbul *tot*, pe care le-am identificat încă din textele vechi. Fixarea structurii lexicale implică opacizarea semantică a componentelor şi apariția unor constrângeri sintactice (de topică sau prepoziționale). Aceste constrângeri se fixează mai târziu, astfel că tiparele permit în limba veche un grad ridicat de variație. În textele de română nonstandard am înregistrat construcția prepozițională cu rol intensificator *de tot.* Ca şi în limba veche, construcția poate fi plasată după adjectiv (11a-d) sau în antepoziție (11e). Dintre acestea, în româna standard se conservă numai tiparul cu postpunere:

(11) a. a fost unu odată **sărac de tot** (*Graiul I*, Vâlcea, 42)
b. o pasăre **mare dă tot** (*Graiul I*, Constanța, 376)
c. a trecut un uncheş **bătrân di tot** (*Graiul I*, Putna, 306)
d. Ave păru **mari di tot** (*Graiul I*, Covurlui, 323)
e. Da îmi este **de tot rău** (Tocilescu, Țapu, *Materialuri*, 181)

2.2.3. Tiparele de marcare a intensității cu adverbele de cantitate *atât(a) / aşa / cât* au fost atestate încă din primele texte româneşti. În textele dialectale şi în textele populare analizate, se păstrează un grad ridicat de variație atât în ceea ce priveşte prezența prepoziției *de*, cât şi în ceea ce priveşte topica unităților implicate. Astfel, adverbul *aşa* apare fără prepoziție în exemplele (12a) şi cu prepoziție în exemplul (12b). De asemenea, am înregistrat structurile *câtu-i de* (12c) sau *atât(a) (de)* (12d,e), urmate de adjective. Adverbele intensive ataşate direct adjectivului cu care se combină au fost consemnate (Rosetti 1986: 524) ca o particularitate sintactică neromânească. Semnalăm contextul (12f) în care intensificatorul precedă numele (nu adjectivul la care se raportează), tipar neconservat în limba actuală standard:

(12) a. o doniță-**aşa mare** cum era odată doniți (TDM II, 78)
b. el era **aşa de tare**, că cinci oamini nu i-o putut strâmba un pkicior (Papahagi, *Maramureş*, 232)
c. nu te uiți **câtu**-i **de mare** (Papahagi, *Maramureş*, 266)
d. io dacă m-am văzut **atâta di negru** şi slut (*Graiul I*, Putna, 300)
e. tu ai mai rămas **atât di nică** (*Graiul I*, Putna, 290)
f. Iel ce să facă de **atâta lene mare** ce ierea căzută pe trupu lui? (*Graiul I*, Romanați, 85)

De altfel, ca în orice tip de gramaticalizare, până la fixarea sintagmatică a structurii (sau chiar la fosilizarea ei, în cazul radical), realizată de obicei după un interval îndelungat, se constată o perioadă de coexistență a unor structuri similare întâlnite în contexte discursive variate.

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

2.2.4. Am inclus în cadrul structurilor cu intensificatori şi construcţiile comparative cu rol de marcare a intensității forte, construcţii identificate încă din primele texte din secolul al XVI-lea. Mecanismul semantic presupune asocierea unui nume prototipic, un reper în stabilirea limitei superioare a intensității, introdus prin construcţii cu *ca* sau *ca şi* (mecanism productiv şi în limba actuală). Aceste comparații *de similaritate* sunt îmbinări relativ fixate, intrate în mentalul colectiv, care nu presupun o gradare de tip cantitativ de-a lungul unei dimensiuni, ci asociază doi termeni de comparație pe baza unei relații de asemănare sau de analogie (raportarea la prototip). Structurile sunt foarte frecvente în textele populare sau în textele dialectale şi sunt conservate în varianta standard a limbii actuale:

(13) a. aj vrea să am o fetiță... **albă ca zăpada** şi **roşiie-**n obraj[i] **ca sângele** meu şi părul să-i fiie ... **negru ca abanosul** (TDM III, 219)
b. fagu **gros ca ruata** (TDM III, 124)
c. **Frumoasă** ieşi crăiasă **ca ziua luminoasă** (TDM III, 219)
d. **Mare**-i **ca casa**, / **Verde ca mătasa**, / **Amară ca siera**, / **Dulce ca mnierea**? (Papahagi, *Maramureş*, 223)
e. trei steaguri de mătasă, / unu **roşu ca focu**, / unu **negru ca corbu**, / unu **alb ca omătu** (Papahagi, *Maramureş*, 110)
f. laptele groscioru, / Bunişorul, / **gros ca aluatu**, / **Galbăn ca ceara** (Papahagi, *Maramureş*, 216)

2.2.5. Semnalăm şi frecvența tiparului de intensitate cu adverbul *rău*, mai ales în textele munteneşti (14a,b). Consemnat în analizele asupra textelor din secolul al XIX-lea (Mîrzea Vasile 2012) şi păstrat ca atare în varianta standard a limbii actuale, acest tipar nu a fost înregistrat în textele vechi:

(14) a. ăea era **pricopsâz rău** (TDM III, 153)
b. ie iarna **grea rău** (TDM III, 205)

3. CONCLUZII

Permanenta diversificare a tiparelor, coexistența formelor cu utilizări şi funcții paralele, (hiper)marcarea valorilor construiesc un tablou al gradării în limba română nonstandard, parțial identificat în limba veche şi parțial conservat în versiunea actuală standard. Din descrierea realizată detaşăm câteva concluzii:

a) Superlativul canonic gramaticalizat în limba standard (cu marca *foarte*) nu este generalizat în textele dialectale analizate, chiar lipseşte semnificativ din unele texte (textele maramureşene). În plus, se înregistrează exemple cu *foarte* în contexte verbale.

b) Se constată încă fenomene de discontinuitate sintactică sau construcţii cu topică variabilă, păstrate din limba veche, dar mult mai restrânse în limba actuală standard. Ținem seama şi de faptul că unele dintre observații ar putea fi legate de

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

tipul de text în care apar (topica ar putea fi influențată de necesități prozodice, de exemplu, în textele în versuri).

c) Unii operatori de intensitate se abstractizează şi intră în procese de reanaliză (*tare, prea, mult*). Potrivit principiului de specializare sau de selecție, unele forme sau valori supraviețuiesc timp de secole şi devin bune candidate pentru gramaticalizări complete.

d) Apar structuri de intensificare noi, construcții lexicale, mai mult sau mai puțin fixate, absente în textele vechi (pe care le-am utilizat ca punct de plecare al cercetării de față), dar înregistrate în limba actuală standard (*rău*).

CORPUS

AD.1722–5 = Antim Ivireanul, *Didahii*. Ed.: Antim Ivireanul, *Opere*, ed. G. Ştrempel, Bucureşti, Minerva, 1972, 1–238.

Graiul I = *Graiul nostru. Texte din toate părțile locuite de români*, publicate de I. A. Candrea, Ov. Densusianu, Th. D. Speranția, [Vol.] I, Bucureşti, Socec & Co, 1906.

Papahagi, *Maramureş* = Tache Papahagi, *Graiul şi folklorul Maramureşului,* Bucureşti, Cultura Națională, 1925.

PH.1500–10 = *Psaltirea Hurmuzaki*, ed. I. Gheție , M. Teodorescu, Bucureşti, Editura Academiei Române, 2005.

TDM II, III = *Texte dialectale. Muntenia.* II, publicate sub redacția lui B. Cazacu, de Paul Lăzărescu, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Magdalena Vulpe (Publicațiile Centrului de Cercetări Fonetice şi Dialectale al Academiei Republicii Socialiste România), 1975; *Texte dialectale. Muntenia.* III, de Costin Bratu, Galina Ghiculete, Maria Marin, Bogdan Marinescu, Victorela Neagoe, Ruxandra Pană, Marilena Tiugan, Magdalena Vulpe (Consiliul Culturii şi Educației Socialiste, Institutul de Cercetări Etnologice şi Dialectologice, Sectorul de Dialectologie), 1987 [1976], Bucureşti, Editura Academiei RSR.

Tocilescu, Țapu, *Materialuri* = Grigore G. Tocilescu, Christea N. Țapu, *Materialuri folcloristice*, Ediție critică şi studiu introductiv de Iordan Datcu, Bucureşti, Editura Minerva, 1980.

BIBLIOGRAFIE

Anscombre, Tamba 2013 = J.-C. Anscombre, I. Tamba, „Les exclamatives: intensification ou haut-degré?", în *Langue française*, nr. 177, p. 23–36.

Bolinger 1972 = D. Bolinger, *Degree Words*, The Hague, Mouton.

Brăescu 2015a = R. Brăescu, „Diachronic remarks on Romanian superlative intensifiers. *Foarte* – a grammaticalized marker", în G. Pană Dindelegan, R. Zafiu, A. Dragomirescu, I. Nicula, A. Nicolae, L. Esher (ed.), *Diachronic Variation in Romanian*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, p. 151–167.

Brăescu 2015b = R. Brăescu, „Intensitate şi comparație în limba română vech", în *Limba română*, LXIV, nr. 1, p. 111–120.

Brăescu 2016 = R. Brăescu, „Adjectives and Adjectival Phrases", în G. Pană Dindelegan (ed.), *The Syntax of Old Romanian*, Oxford, Oxford University Press.

Frâncu 2009 = C. Frâncu, *Gramatica limbii române vechi* (*1521–1780*), Iaşi, Casa Editorială Demiurg.

Hopper, Traugott 2003 = P. J. Hopper, E. Traugott, *Grammaticalization*, Cambridge, Cambridge University Press.

Iordan, Robu 1978 = I. Iordan, V. Robu, *Limba română contemporană*, Bucureşti, Editura Didactică şi Pedagogică.

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)

Kleiber 2013 = G. Kleiber, „À la recherche de l'intensité", *Langue française*, nr. 177, p. 63–76.
Quirk *et al.* 1972 = R. Quirk, S. Greenbaum, G. Leech, J. Svartvik, *A Grammar of Contemporary English*, London, Longman.
Ionescu Ruxăndoiu 1976 = L. Ionescu Ruxăndoiu, *Probleme de dialectologie română* (ed. a II-a), Bucureşti, Tipografia Universităţii din Bucureşti.
Marchello-Nizia 2000 = C. Marchello-Nizia, „Les grammaticalisations ont-elles une cause? Le cas *de beaucoup, moult* et *très* en moyen français", în *L'Information grammaticale*, nr. 87, p. 3–9.
Marchello-Nizia 2006 = C. Marchello-Nizia, *Grammaticalisation et changement linguistique*, Bruxelles, Duculot.
Marin, Mărgărit 2013 = M. Marin, I. Mărgărit, *Românii din Ungaria,* Bucureşti, Editura Academiei Române.
McMahon 1994 = A. McMahon, *Understanding Language Change*, Cambridge, Cambridge University Press.
Mîrzea Vasile 2012 = C. Mîrzea Vasile, „Adjectivul în secolul al XIX-lea", în Gh. Chivu, G. Pană Dindelegan, I. Nedelcu, I. Nicula (ed.) *Studii de istorie a limbii române. Morfosintaxa limbii literare în secolele al XIX-lea şi al XX-lea,* Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 63–110.
Neagoe, Mărgărit 2006 = V. Neagoe, I. Mărgărit, *Graiuri dacoromâne din nordul Bulgariei*, Bucureşti, Editura Academiei Române.
Nicula 2012 = I. Nicula, „Adjectivul în secolul al XX-lea", în Gh. Chivu, G. Pană Dindelegan, I. Nedelcu, I. Nicula (ed.) *Studii de istorie a limbii române. Morfosintaxa limbii literare în secolele al XIX-lea şi al XX-lea*, Bucureşti, Editura Academiei Române, p. 449–468.
Norde 2010 = M. Norde, „Degrammaticalization: three common controversies", în K. Stathi, E. Gehweiler, E. König (eds.), *Grammaticalization. Current views and issues*, Amsterdam / Philadelphia, John Benjamins, p. 123–150.
Rosetti 1986 = Al. Rosetti, ([1938] 1986), *Istoria limbii române de la origini până la începutul secolului al XVII-lea*, Bucureşti, Editura Ştiinţifică şi Enciclopedică.
Stan 2013 = C. Stan, „Gradarea şi comparaţia", în *O sintaxă diacronică a limbii române vechi*, Bucureşti, Editura Universităţii din Bucureşti, p. 307–317.
Stoica 2015 = G. Stoica, „The Adjectival Category of Intensity. From Latin to Proto-Romanian", în G. Pană Dindelegan, R. Zafiu, A. Dragomirescu, I. Nicula, A. Nicolae, L. Esher (ed.) *Diachronic Variation in Romanian*, Newcastle upon Tyne, Cambridge Scholars Publishing, p. 123–150.

LES MODALITES D'EXPRESSION DE L'INTENSITE EN ROUMAIN NONSTANDARD

(Résumé)

Je présente une analyse des constructions qui expriment la catégorie de l'intensité en roumain non-standard. Il semble être assez difficile de circonscrire ce domaine de recherche en raison de l'hétérogénéité des phénomènes impliqués. Ayant comme point de départ les observations historiques, je m'arrête sur le fonctionnement des opérateurs intensifieurs. L'objectif principal de cet article sera de mettre en évidence la variation syntaxique des unités et les particularités des structures plus ou moins grammaticalisées pour la valeur d'intensité.

Cuvinte-cheie: operator de intensitate, gramaticalizare, reanaliză, ordinea cuvintelor.

Mots-clés: operateur d'intensité, grammaticalisation, réanalyse, ordre des mots.

Institutul de Lingvistică „Iorgu Iordan – Alexandru Rosetti"
al Academiei Române, Bucureşti, Calea 13 Septembrie nr. 13

BDD-A26435 © 2016 Editura Academiei
Provided by Diacronia.ro for IP 216.73.216.143 (2026-11-18 21:00:25 UTC)